

Білоус В.С. Біографічні та біобібліографічні дослідження у бібліотеці Вінницького педагогічного університету. Бібліотеки закладів вищої освіти: історія та сьогодення :Всеукраїнська науково-практична конференція (до 105-річчя заснування бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка) 31 жовтня 2023 р.

УДК 027.7:001.891:[929+01]

Валентина Білоус

м. Вінниця

БІОГРАФІЧНІ ТА БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У БІБЛІОТЕЦІ ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. У статті відображено основні напрями біографічних та бібліографічних досліджень, їх проблеми, тенденції та перспективи розвитку. Відмічено традиційні та інноваційні методи дослідження. Okремо розглянуто метод усної історії. Особливу увагу приділено ролі та значенні бібліотек в контексті вітчизняної біографіки та бібліографіки, розширенні джерельної бази української біографіки, інтеграції та поширенні біографічних знань. Зазначено основні форми організації діяльності бібліотек, актуальність та важливість дослідження краєзнавчих біобібліографічних ресурсів. Акцентовано увагу на досвіді роботи бібліотеки Вінницького педуніверситету.

Ключові слова: наукова діяльність бібліотек, біографічні та біобібліографічні дослідження, метод усної історії, біобібліографічний покажчик, бібліотека Вінницького педуніверситету.

Постановка проблеми. Наукова спільнота завжди виявляла інтерес до історико-біографічних досліджень. Особливо актуально це спостерігається у час інформатизації, що пояснюється унікальними можливостями інтернету, широким доступом до електронних ресурсів архівів, бібліотек, музеїв. Основні тенденції та перспективи розвитку бібліографіки та біобібліографістики є важливими напрямами діяльності наукових установ, зокрема Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, ДНПБ

України ім. В. О. Сухомлинського НАПН України. Ознакою часу стало активне залучення до цієї відповідальної справи не лише професійних істориків і наукових дослідників, а й фахівців бібліотек. Саме бібліотеки виконують важливу роль у контексті вітчизняної біографіки, є важелями в інтеграції та поширенні біографічної інформації; розширенні джерельної бази української біографіки та бібліографіки. Ретельне вивчення матеріалів, використання відомостей, знайдених в традиційних джерелах, архівах, бібліотеках та інтернеті часто дозволяє ввести в науковий обіг невідомі раніше факти, повернути історії науки і культури несправедливо забуті або маловідомі імена [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Сучасний стан, організація та проведення біографічних і біобібліографічних досліджень, їх інформаційно-технологічне забезпечення розглядаються науковцями та практиками бібліотечної сфери на науково-практичних конференціях та семінарах, піднімаються на сторінках збірників конференцій та фахових періодичних видань. Серед дослідників даної тематики українські та зарубіжні вчені: Н. І. Любовець, Н. П. Марченко, О. Є. Музичко, В. І. Попик, О. М. Яценко, Л. І. Буряк, І. Б. Гирич (Україна), К. Грисінська-Ярмула, Т. Мареш (Польща), С. О. Єкельчик, Т. І. Ківшар (Канада) та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Бібліотеки України мають досвід створення високоінтелектуальних інформаційних продуктів у галузі біографістики. Форми організації діяльності бібліотек досить різноманітні: читацькі форуми, тематична біобібліографія, добірки матеріалів про визначних діячів науки, освіти та культури, віртуальні книжкові виставки, проведення наукових круглих столів, конференцій, семінарів. У бібліотеках формуються історико-біографічні та біобібліографічні ресурси наукового, освітнього, культурно-інформаційного та пізнавального характеру. Вони розбудовуються переважно в розрізі краєзнавства, висвітлення місцевої історії, представлення персоналій відомих і незаслужено забутих земляків [6, с.270].

Сьогодні багато бібліотек працюють над створенням біобібліографічних покажчиків і довідників, на сторінках періодичних видань регулярно публікуються статті про життя і творчість діячів української історії, науки, культури. Імена

багатьох історичних осіб повернені із забуття [3]. Основними джерелами біографічних даних є: офіційні біографічні документи (характеристики, автобіографії та ін.); практичні результати діяльності; автобіографічні дані (автобіографія, біографічна анкета, бесіда) [4].

Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, як сучасний науково-інформаційний та культурно-просвітницький центр, для ефективності інформаційного забезпечення освітян, використовує педагогічну біографістику та біобібліографістику. Вивчення персоналій викладачів, співробітників та випускників Вінницького педуніверситету передбачає використання традиційних методів та інноваційних підходів (біографія-реконструкція, біографія-інтерв'ю, візуалізована біографія, колективна біографія). Використовуючи інноваційні технології, досвід світових та вітчизняних науковців бібліотека підвищує науковий рівень роботи, впроваджує сучасні форми організації та проведення біографічних і біобібліографічних досліджень. Матеріалізований результат наукової діяльності бібліотеки – публікації статей у фахових періодичних виданнях та наукових збірниках; підготовка методичних матеріалів на допомогу навчальному процесу; видавнича продукція, яка систематизує та популяризує наукові знання вчених університету, розповідає про вчених університету. Бібліотека створила своєрідну галерею представників української педагогічної еліти, підготувавши низку інформаційних довідників та покажчиків біобібліографічного характеру про науково-педагогічних працівників університету. У 2012–2017 рр. видано довідники «Ювіляри ВДПУ», присвячені викладачам, котрі своєю плідною працею зробили вагомий внесок у справу підготовки вчительських кадрів та розвиток освітянської галузі на Поділлі. Славна когорта яскравих особистостей педагогів ВДПУ гідно представлена виданнями бібліотеки у серії «Педагоги Вінниччини». Кожний випуск – своєрідний літопис галузі, який фіксує документальний зріз і відповідний масив інформації про Вінницький педагогічний університет. До ювілеїв вчених університету підготовлені біобібліографічні покажчики: «Н. М. Шунда», «А. М. Подолинний», «І. І. Заєць. Історик. Археолог. Педагог», «Н. Л. Іваницька. З когорти вчених-філологів», «Пірус Т. П. З любов'ю до рідної землі», «Г. І. Денисик», «М. М.

Кравець», «Крупка В. П.: слово промовити, як розділити хліб» та інші. Використання біографії (фактів життя) кожної особи є важливою складовою для біобібліографічних покажчиків, головним завданням яких є відображення фактографічних і бібліографічних відомостей про викладачів ВДПУ імені Михайла Коцюбинського.

Належна увага приділяється питанню створення краєзнавчих біографічних та бібліографічних електронних ресурсів. На сайті бібліотеки щорічно оновлюються краєзнавчі календарі знаменних дат, представлені оригінальні дослідницькі біографічні матеріали та біобібліографія. Створено краєзнавчий веб-проект «Персоналії, життя яких пов'язане з Поділлям». Реалізуючи проєкт, бібліотека формує довідник персоналій, який містить короткі біографічні дані про людей, життя та діяльність якимось чином пов'язане з Вінниччиною та безпосередньо з Вінницьким педуніверситетом (на основі власної біографічної бази даних «Індивідуальні автори»). Довідник містить понад 400 коротких біографій з фото та ілюстраціями. Також у соціальних мережах (Facebook) представлено проєкт «Є імена, які талантом сяють». Використовуючи сучасні цифрові та комп'ютерні технології, бібліотека активно ілюструє свою діяльність: створює електронні архіви фотодокументів, блоги, флеш-альбоми, презентації, розділ на сайті «Віртуальні виставки» містить матеріали регіональної біографіки.

Важливе місце у зборі інформації про науково-педагогічних працівників та працівників бібліотеки відіграють матеріали обласного та університетського архівів, документи та особові справи у відділі кадрів. Аналіз офіційних документів дає можливість отримати інформацію про біографічні дані, скласти доволі цілісне уявлення про людину. Особлива увага приділяється автобіографії, що дозволяє простежити цілісну картину життєвого шляху, засновану на спогадах. Здійснюючи біографічні дослідження, активно використовуємо метод усної історії – метод фіксації та обробки особливого різновиду історичних джерел – спогадів живих людей про пережиті події чи соціальні умови, записані, збережені і доступні для наукового використання [5]. Усна історія – це історія, вибудована довкола людей. Вона дозволяє знайти героїв не лише серед вождів, але і серед безвісної більшості народу [7, с.87].

Окремим напрямом наукової діяльності бібліотеки є вивчення історії власне бібліотеки, становлення якої тісно пов'язане з історією університету. Історія і сьогодення бібліотеки також висвітлено крізь призму біографіки та біобібліографіки. До реконструкції історії освітянської книгозбірні та написання видань активним чином долучаються працівники та ветерани бібліотеки, студенти, випускники, викладачі, співробітники університету. Зазначу, що історія університетської бібліотеки – це доля людей, відданих книзі, справі освіти і виховання студентської молоді. У науково-літературному есе «Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в особах (до 105-річного ювілею)» акцентовано увагу на людях, які творять історію бібліотеки – бібліотечних працівниках [1].

Висновок. Отже, розуміючи значення історико-біографічних досліджень бібліотека поглиблює знання про Вінницький педагогічний, з повагою розповідає про людей, які творили і творять сьогодні історію університету та бібліотеки. Почуття поваги до минулого, історичної причетності та відповідальності за нього притаманне кожній людині – це та основа, той фундамент, який дозволяє сьогоднішньому поколінню розвиватися. Адже споглядаючи та вивчаючи минуле, ми дивимося у майбутнє [2, с.5]. Біографічні та біобібліографічні дослідження, безумовно, і надалі сприятимуть процесу збору та обробки документальних та усних джерел, збережуть частину народної пам'яті у процесі накопичення матеріалів для подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Білоус В. С., Король В. П. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського в особах (до 105-річного ювілею) : науково-літературне есе. Вінниця, 2018. 98 с.
2. Білоус В. С. Дослідження історії бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського – складова бібліотечного краєзнавства. *Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі* : матеріали III науково-практичної інтернет-конференції, НБ ХНМУ, 22–29 жовтня 2018 р. Харків, 2018. С. 5.

3. Біографічна стаття: загальні рекомендації та схеми. URL: <https://biblio.lib.kherson.ua/biografichna-stattya.htm>
4. Біографічний метод. URL: <http://medbib.in.ua/biograficheskiy-metod.html>
5. Кісь О. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади. *Україна Модерна*. Львів ; Київ, 2007. Ч. 11. С. 7–21.
6. Міщук С. М., Міщук Г. А. Інформаційні ресурси регіональної біографіки обласних універсальних наукових бібліотек України. *Українська біографістика*. 2016. №14. С. 263–276.
7. Thompson P. *The Voice of the Past: Oral History*. Oxford: Oxford University Press, 1988. 314 с.

Valentyna Bilous

Vinnytsia

BIOGRAPHICAL AND BIOBIBLIOGRAPHICAL RESEARCH OF THE VINNYTSIA STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY LIBRARY

Summary. The article reflects the main directions of biographical and bibliographic research, their problems, trends and development prospects. Traditional and innovative research methods are noted. The oral history method is considered separately. Special attention is paid to the role and importance of libraries in the context of national biography and bibliography, expansion of the source base of Ukrainian biography, integration and dissemination of biographical knowledge. The main forms of organization of library activities, the relevance and importance of the study of local history bio-bibliographic resources are indicated. Attention is focused on the work experience of the Vinnytsia Pedagogical University library.

Key words: scientific activities of libraries, biographical and biobibliographic research, oral history method, biobibliographic index, library of Vinnytsia Pedagogical University.